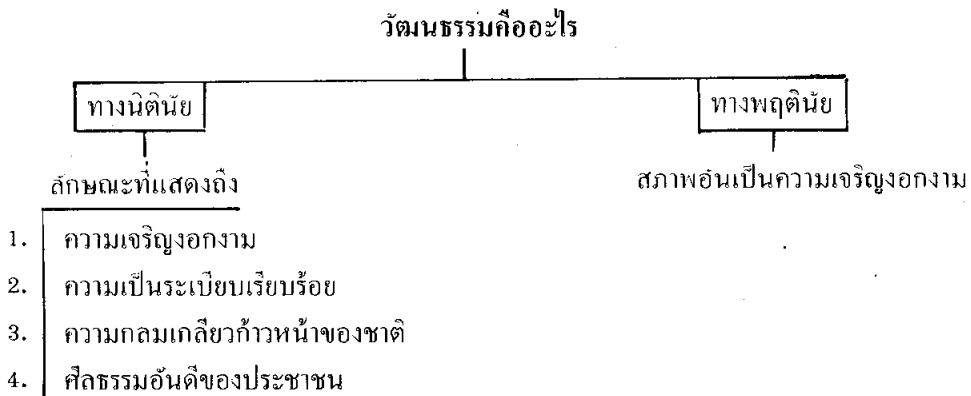
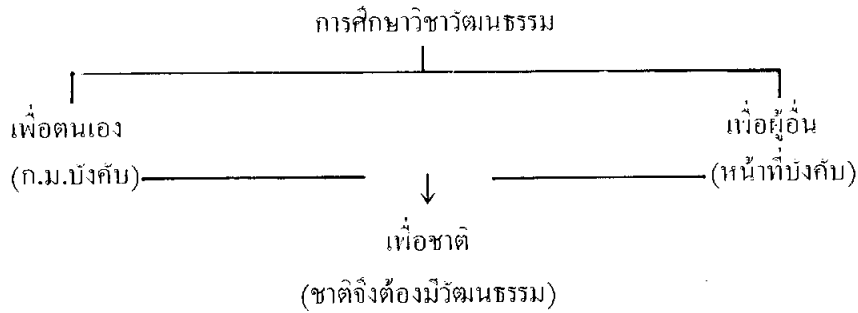

บทที่ 2 วัฒนธรรม

การส่งเสริมวัฒนธรรม*

การศึกษาวัฒนธรรมเพื่อตนเอง

เพราะมีกฎหมายบังคับไว้ ซึ่ง ก.ม.นั้นมียุ่ว่า บุคคลทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ และผดุงส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของชาติ โดยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และช่วยกันปรับปรุง ทุนบำรุงให้ดียิ่งขึ้นตามกาลสมัย

ที่ ก.ม.บัญญัติไว้เช่นนี้ หมายความว่าทุกคนจะต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรม อันเป็นหน้าที่ของพลเมืองทุก ๆ คนที่จะต้องปฏิบัติตาม

*ดู พรบ.วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2483

สรุปย่อคำบรรยายของศาสตราจารย์พระยาสุทรพิพิธ วิชาวัฒนธรรมสำหรับชั้นปริญญาโทคณะรัฐศาสตร์ ม.ธ. พ.ศ.2509

การศึกษาวัฒนธรรมเพื่อผู้อื่น

เพื่อที่จะบังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าผู้บังคับบัญชา จึงมีหน้าที่จะต้องสั่งสอน แนะนำผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้รู้จักและปฏิบัติตามวัฒนธรรม ถ้ามีหน้าที่ในทางปกครอง นอกจากจะมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน แนะนำแล้วยังทำหน้าที่ในการปราบปรามผู้ฝ่าฝืนวัฒนธรรมอีกด้วย

การศึกษาวัฒนธรรมเพื่อชาติ

การปฏิบัติให้เป็นไปตามวัฒนธรรมเพื่อตนเองและผู้อื่นก็เพื่อชาติในขั้นสุดท้ายนั่นเอง ชาติจะต้องมีวัฒนธรรม ที่ไม่มีวัฒนธรรมก็ไม่ใช่ชาติ

วัฒนธรรมคืออะไร

ความหมายของวัฒนธรรมแยกได้เป็น 2 นัย คือ

ก. ความหมายทางนิตินัย ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้เป็นสิ่งแสดงถึง

1. ความเจริญอกงาม
2. ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ
4. ศีลธรรมอันดีของประชาชน

เหล่านี้เป็นวัฒนธรรมในทางกฎหมาย

ข. ความหมายในทางพฤตินัย จะเป็นตามที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือทางที่ประพฤติกกัน รวมเรียกว่า สภาพอันเป็นความเจริญอกงาม

ความหมายของวัฒนธรรมในทางศัพท์

วัฒน คือ ความเจริญอกงาม

ธรรม คือ คุณความดี ความชอบ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ความรู้จริง เหตุ บุญ กุศล ความถูกต้อง ความประพฤติกฎหมาย อารมณ์ สิ่งที่ใจคิด ชาติภพ สิ่งของ สภาพที่ทรงไว้ รักษาไว้เป็นพื้นเป็นราก ฯลฯ

ในทางภาษาอังกฤษเรียกวัฒนธรรมว่า Culture หมายถึงวัฒนธรรมทั่วไป แยกออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. วัฒนธรรมแห่งชาติ National Culture
2. วัฒนธรรมแห่งสังคม Social Culture
3. วัฒนธรรมแห่งเอกชน Individual Culture

วัฒนธรรมส่วนบุคคลยังแยกออกได้อีก ดังนี้

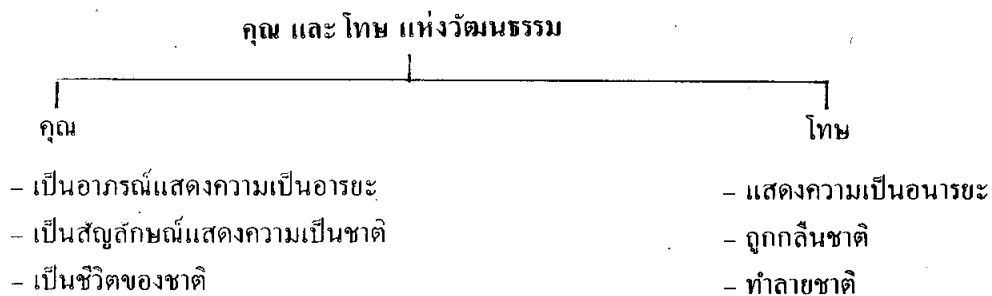
1. วัฒนธรรมแห่งร่างกาย Physical Culture
2. วัฒนธรรมแห่งปัญญาความคิด Intellectual Culture
3. วัฒนธรรมแห่งจิตใจ Spiritual Culture

Civilization (อารยธรรม)

ได้แก่ความเจริญ ความดีความงาม เช่น ถ้าจะกล่าวว่าคนนี้เป็นอารยชน ก็หมายความว่าผู้นั้นเป็นผู้เจริญด้วยขนบธรรมเนียม ซึ่งก็หมายถึงผู้นั้นมีวัฒนธรรมนั่นเอง วัฒนธรรมจึงครอบคลุมทุกอย่างที่เกี่ยวกับความเจริญ ความดีงาม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญประจำชาติ มีความหมายกว้างขวาง กล่าวได้ว่า

1. เป็นชีวิตจิตใจของชาติ หากไม่มีวัฒนธรรมของตนเองโดยไปลอกเลียนแบบอย่างของชาติอื่นหมด เช่นนี้ถือว่าชาตินั้นไม่มีวัฒนธรรม เป็นการทำลายชาติ
2. วัฒนธรรมเป็นอารมณ์ระดับชาติ เช่น ความประพฤติปฏิบัติของคนในชาติ วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ของชาติ

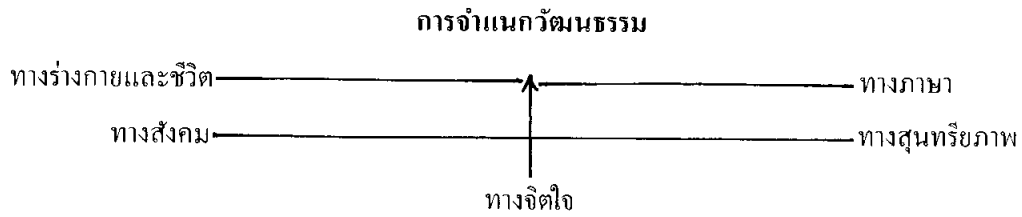

การมีวัฒนธรรมของบุคคลในชาตินั้นเป็นลักษณะแสดงความเป็นอารยะ แสดงถึงความเป็นผู้เจริญ โดยแสดงออกทางกาย วาจา ใจ

เป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นชาติ ถ้าหากการประพฤติปฏิบัติของคนในชาติไม่เหมือนกันแตกต่างกัน ก็จะไม่มื่ออะไรเป็นจุดหมายรวมว่า เป็นชาติอะไร เช่นลักษณะของชาติไทย จะแสดงออกมาในด้านกิจกรรมารยาท ที่อยู่อาศัย ศิลปกรรม และวรรณกรรมต่าง ๆ

ในที่สุดเราบอกได้ว่า วัฒนธรรมเป็นชีวิตของชาติ หากชาติใดไม่มีวัฒนธรรมของตนเองก็จะถูกเรียกว่าเป็นชาติตาย

โทษของการไม่มีวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่นชาติบางชาติ แม้จะมีกำลังอำนาจสามารถตีเอาชาติอื่นมาเป็นเมืองขึ้นได้ แต่อาจถูกกลืนชาติได้โดยชาติที่อยู่ใต้การปกครองซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่า และในที่สุดโทษอย่างสูงของการไม่มีวัฒนธรรม ก็คือการถูกทำลายชาตินั้นเอง

วัฒนธรรม จำแนกออกได้เป็นหลายประเภท แต่ในทางวิชาการแล้วแยกออกเป็น 5 สาขาด้วยกัน อันเป็นสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องมี

1. **วัฒนธรรมทางร่างกายและชีวิต** เป็นความจำเป็นและต้องการ เพราะมนุษย์ดีกว่าสัตว์เดี๋ยรรณาน รู้จักกระทำการต่าง ๆ เพื่อบำรุงชีวิตของตนให้เกิดความสะดวกสบาย รู้จักคิด รู้จักการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หุงต้ม ถนอมอาหารได้วิธีต่าง ๆ นำเอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างสรรค์ เพื่อความสะดวกสบายในด้านความเป็นอยู่

2. **ทางสังคม** วัฒนธรรมทางวัตถุมีขึ้นแก่สังคมด้วยความรู้สองประการ คือ **เทคนิควิทยา** ประการหนึ่ง และ **กิจกรรมทางเศรษฐกิจ** ประการหนึ่ง เทคนิควิทยาการเป็นความรู้เกี่ยวกับเรื่องเสาะหาเครื่องผลิต สิ่งที่เป็นปัจจัยแก่ชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องใช้บริโภค สิ่งที่ผลิตสร้างขึ้น

3. **ทางจิตใจ** มีแต่เฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่รู้จักเอาอดีตมาปรับเพื่อคาดการณ์ในอนาคตได้ เช่นอย่างน้อยก็รู้จักว่าตนในปัจจุบันนี้มีผู้เกิดก่อนเราและต่อไปในอนาคตก็จะต้องถึงแก่ความตาย ความคิดเช่นนี้ไม่มีในสัตว์ เพราะฉะนั้น คนจึงต้องมีวัฒนธรรมทางความเชื่อ เพื่อบำรุงจิตใจ เมื่อได้รับความทุกข์ร้อนหรือทุกข์ใจ ความคิดอันนี้เป็นปัจจัยให้เกิดศาสนาขึ้น ศาสนาโดยหลักใหญ่เป็นเครื่องกำหนดบังคับใจไม่ให้ประพฤดิชั่ว ในเรื่องเช่นนี้ ก.ม. ไม่มีทางลงโทษได้ ข้อบังคับทางกฎหมายจึงมีอำนาจน้อยกว่าทางศาสนา หลักใหญ่อันเดียวกับความเชื่อทางศาสนาแยกได้เป็น 3 ประการ คือ

- 3.1 **หลักแสดงกำเนิด** และความสิ้นสุดของโลกอันเป็นไปในทางฝ่ายปรมาตม์
- 3.2 **หลักธรรมเกี่ยวกับบุญ บาป** อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรม
- 3.3 **หลักแสดงลัทธิ** พิธีที่กระทำตามความเห็นหรือคำสั่งสอนในความเชื่ออื่น ๆ

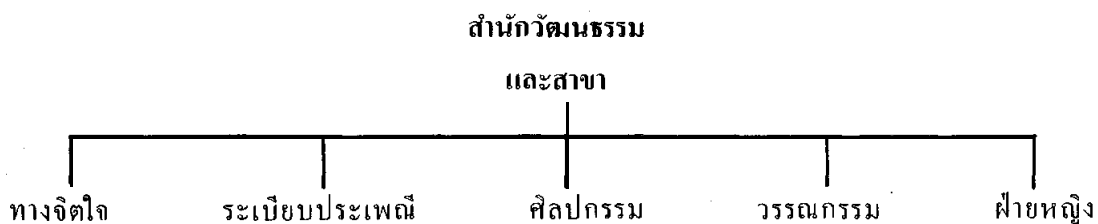
4. **ทางสุนทรียภาพ** มนุษย์ถ้ามีเวลาว่างหลังจากทำงานก็หาทางทำให้มีความเพลิดเพลิน สบายใจเพื่อบำรุงจิตใจให้ร่าเริง และมีความสุขชื่น กระชุ่มกระชวยแก่ชีวิต จึงได้สร้าง

สิ่งอันเป็นความงาม ความไพเราะขั้นเรียกว่า ศิลปะ ศิลปะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความงาม ความไพเราะ วิชาว่าด้วยเรื่องนี้เรียกว่าสุนทรียศาสตร์ คือเป็นความรู้ การกำหนดค่าของสิ่งที่ดีงาม และเป็นจริง ศิลปะและรวมทั้งการแสดงว่าอยู่ในวัฒนธรรมสาขานี้ จะมีรูปและลักษณะอย่างใดก็แล้วแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามัคคีในหมู่คณะและการปกครองเป็นเงื่อนไขให้สร้างศิลปกรรมขึ้น

ศิลปกรรมแยกได้เป็น 3 อย่าง คือ

1. ศิลปปริสทุธิ์
2. ศิลปประยุกต์ (ผสม)
3. มณฑลศิลป์ (การตกแต่งประดับประดา)

5. **ทางภาษา** ความต้องการและจำเป็นทางภาษาก้าวได้ทีเดียวว่า วัฒนธรรมจะยั่งยืนและมีความเจริญงอกงามได้ก็อยู่ที่มนุษย์มีภาษา ถ้าขาดภาษาเสียอย่างเดียว วัฒนธรรมก็หมดสภาพความก้าวหน้า เพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กันในสังคมจะทำได้ส่วนใหญ่ก็อยู่ที่มีภาษาสำหรับสื่อสาร ความรู้ และความรู้สึกรู้สีกให้แก่กัน

โดยทางนิตินัย หรือทาง ก.ม. ได้แยกวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ทั้งนี้ เพื่อบริหารงานวัฒนธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ก.ม. วัฒนธรรมกำเนิดในปี พ.ศ.2483 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งญี่ปุ่นกำลังเตรียมการเข้าสู่สงคราม ไทยกำลังมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสกรณีอินโดจีน ระยะนั้นญี่ปุ่นเรืองอำนาจเข้ายึดครองอาณาเขตแดนเอเชีย เป็นผลให้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นครอบงำอาณาบริเวณเหล่านี้ด้วย ประเทศไทยได้คำนึงถึงเรื่องนี้ รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายวัฒนธรรมฉบับแรกใน พ.ศ.2483 มีการแก้ไขเรื่อยมา ตลอดจนออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานวัฒนธรรมต่างชาติ แต่ความจริงแล้ว ก.ม. วัฒนธรรมมีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว ก.ม. วัฒนธรรมมีข้อสำคัญก็คือ การแบ่งสาขาออกเป็น 5 ตอน เดิมทีเดียวแบ่งเป็น 4 สาขา ต่อมาเพิ่มสาขาฝ่ายหญิงขึ้นอีกเป็นสาขาที่ 5*

*ดู คึกฤทธิ์ ปราโมช วัฒนธรรม และกษัตริย์ สำนักพิมพ์สยามรัฐ จัดพิมพ์ พ.ศ. 2523, ไม่มีเลขหน้า

ประเภทวัฒนธรรม

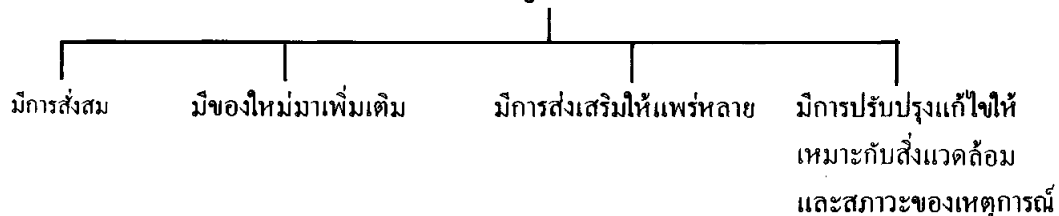
วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ 2 อย่าง คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมทางจิตใจ

วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสุขทางกาย ได้แก่ ความอยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ สิ่งสำคัญก็ได้แก่สิ่งจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ดังที่พระท่านเรียกว่าปัจจัย 4 ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนไว้ตั้ง 2,500 ปีมาแล้ว กับสิ่งซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อการครองชีพมียานพาหนะเพื่อการไปมาติดต่อ และเครื่องอาวุธยุทธโศปกรณ์สำหรับการป้องกันตัว สิ่งทั้งหลายดังกล่าวมานี้มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยสิ่งสำคัญเบื้องต้น 2 ประการ คือ การเลี้ยงชีวิต และการรักษาชีวิต

วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสุขทางใจ หมายความว่ารวมถึงสิ่งซึ่งทำให้ปัญญา และจิตใจมีความเจริญอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้อันเป็นเครื่องบำรุงความคิดให้เกิดปัญญาและศาสนา จรรยา ศิลปะ วรรณคดี ก.ม. ตลอดจนจนถึงระเบียบประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจให้อกงาม อันเป็นความสุขทางใจ

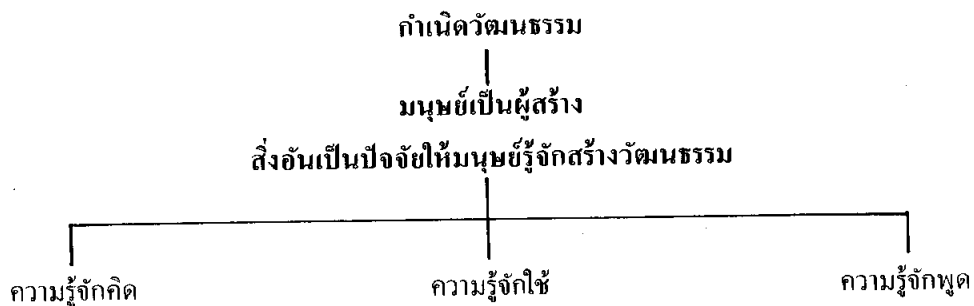
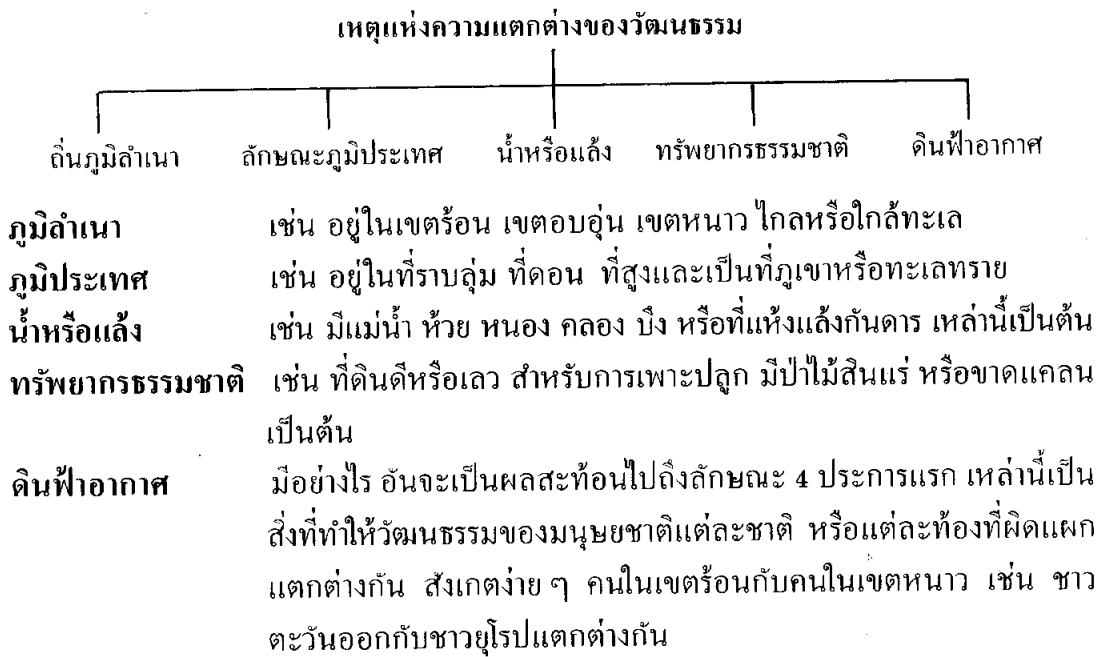
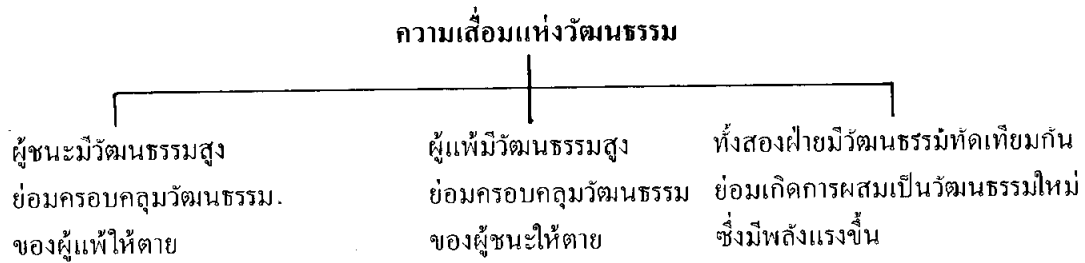
วัฒนธรรมทั้งสองทางนี้จำเป็นที่สุดที่จะต้องบำรุงส่งเสริมให้สมดุลย์กัน หากชาติใดมีวัฒนธรรมสองประเภทนี้ไม่สมดุลย์กัน จะเรียกว่ามีวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ไม่ได้ และจะเกิดเป็นอันตราย ตัวอย่างเช่น การเจริญทางวัตถุเกินไป แต่ไม่ส่งเสริมความเจริญทางจิตใจ เช่นนี้ เป็นอันตรายมาก เปรียบเทียบให้เห็นได้เป็นต้นว่า การสร้างตึกที่หรูหราให้คนที่มีความเจริญทางจิตใจไม่สูงพอกับการที่จะอยู่ตึกที่หรูหราเช่นนั้นก็จะทำให้อยู่อย่างไม่สบายใจ

ความเจริญแห่งวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นประจักษ์สิ่งที่มีชีวิต ต้องมีการสั่งสมสืบต่อไปไม่ขาดสายจนเป็นมรดกของสังคม การที่จะให้บรรลุผลทั้ง 4 ประการ จะต้องมีการปฏิบัติดังนี้

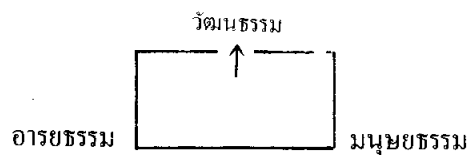
1. มีผู้ชักนำให้รู้จักเป็นผู้ริเริ่ม
2. กำหนดแนว มีจุดหมายปลายทางให้รู้ว่าทำอะไรไปทางไหน
3. ความรู้ วางหลักเป็นมาตรฐานว่าต้องการให้ดำเนินในลักษณะอย่างไร
4. มีนโยบายชักชวน หรือบังคับโดยตรง หรือโดยปริยายตามที่ควร

บ่อกำเนิดของวัฒนธรรมนั้นก็คือมนุษย์นั่นเองเป็นผู้สร้างขึ้น สิ่งอันเป็นปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่ทำให้มนุษย์รู้จักสร้างวัฒนธรรมก็คือ

1. **ความรู้จักคิด** รู้จักใช้ปัญญาความคิดสร้างขึ้น
2. **ความรู้จักใช้** รู้จักใช้ความคิดที่สร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้
3. **ความรู้จักพูด** การพูดเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้และความรู้สึกนึกคิดให้แก่กันได้

หลักสามประการนี้ เป็นปัจจัยที่สร้างวัฒนธรรมขึ้นเมื่อเทียบกับสัตว์จะเห็นความแตกต่างกันได้โดยที่ว่าสัตว์ไม่มีปัจจัยทั้งสามนี้ แม้จะมีบ้างแต่ก็ไม่เหมือนมนุษย์ เช่น การรู้จักคิด สัตว์ก็มีความรู้จักคิด รู้จักทำ และใช้ แต่ไม่เท่าถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ของสัตว์เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเหมือนมนุษย์ การพูดของมนุษย์ไม่ได้ใช้แต่วาจาอย่างเดียว แต่ยังใช้ในทางขีดเขียนแทนคำพูด เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดแทนคำพูดผิดกับสัตว์ที่รู้จักคิด ใช้และพูดในชั้นที่ต่ำมาก

สามสิ่งนี้มีความเกี่ยวพันกัน อารยธรรมเป็นความเจริญ ความดีในบางสิ่งบางอย่าง เช่น คนกลุ่มนี้เป็นอารยชนที่หมายความว่าดีมีความเจริญ ส่วนคำว่า มนุษยธรรมหมายถึงความเป็นผู้มีจิตใจสูงมีความเมตตากรุณา มนุษยธรรมเป็นไปในทางจิตใจที่เจือปนทางศีลธรรม แต่ทั้งอารยธรรม และมนุษยธรรมต่างก็รวมอยู่ในวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุปแล้วมนุษย์และสัตว์ ต่างก็มีความเป็นอยู่โดยความเป็นอยู่คล้าย ๆ กัน แต่ว่ามนุษย์มีอารยธรรมและมนุษยธรรมซึ่งสัตว์ไม่มี มนุษยธรรมก็คือการกระทำที่ให้พ้นจากสภาพป่าเถื่อนนั่นเอง

เอกชน บุคคลต่าง ๆ ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมแล้วก็ตามก็ยังมิวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน บางกลุ่มอาจมีวัฒนธรรมเหมือนกัน แต่ก็ยังไม่ใช่เป็นวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ การดูจากประชาชนยังไม่สามารถชี้ได้ว่าชาตินั้นเจริญหรือเสื่อมเพียงใด

ครอบครัว เป็นที่รวมของวัฒนธรรมของเอกชนขั้นต้น นับตั้งแต่สภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ การจัดระเบียบบ้าน จะเป็นลักษณะรวมของวัฒนธรรมครอบครัวนั้น ๆ

ท้องถิ่น หลาย ๆ ครอบครัวรวมกันเป็นท้องถิ่น วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นอาจมีส่วนปลีกย่อยต่างกัน แต่มีหลักใหญ่ที่เหมือนกัน วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นเมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้ว จะเป็นเครื่องแสดงลักษณะวัฒนธรรมของชาติว่าเป็นอย่างไร

พฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติท่าทางกิริยาวาจาของแต่ละท้องถิ่น

ท่าทางวาจา การพูดจา ท่าทางของท้องถิ่น

กิจกรรม ประกอบกิจการ การทำมาหากินของท้องถิ่น

สิ่งอันเกิดจากกิจกรรม เป็นผลของการประกอบกิจกรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

เหล่านี้เป็นหลักในการพิจารณาว่า วัฒนธรรมของชาตินั้นมีความเจริญหรือเสื่อมทางจิตใจ และวัตถุแค่ไหนอย่างไร

วัฒนธรรมของชาติไทย*

ราวต้นพุทธกาลซึ่งชาติไทยยังอาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ยังกระจัดกระจายกันอยู่ไม่ได้ตั้งเป็นประเทศ แต่สัญลักษณ์ของชาติไทยแสดงให้ชาติอื่นเห็นแล้ว ชาวจีนเรียกคนไทยว่า “ตีรบูรณ” ซึ่งหมายถึงชาติไทย

ในสมัยนี้คนไทยมีความรู้ในการทำไร่ไถนาเป็นหลักแหล่ง มีการตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นที่ทาง ต่อมาถึงสมัยอ้ายลาวเกือบ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว ชาวไทยได้ตั้งบ้านเมืองเป็นหลักฐานในมณฑลเสฉวน แต่ก็ยังเป็นรัฐเช่นปัจจุบัน ในสมัยนั้นมีนครสำคัญอยู่ 2 นคร คือ นครลุง นครป่า ในยุคนั้นปรากฏว่าวัฒนธรรมของเราสูงขึ้น สูงกว่าจีน รู้จักเลี้ยงไหม ทอผ้า หาทรัพย์ในดิน ตั้งแต่ทองแดง ดีบุก ทองคำ ไทยรู้จักนำเอามาใช้

ต่อมาสมัยน่านเจ้า พวกจีนรุกกล้าเข้ามาในดินแดนของไทยมากขึ้น ไทยได้อพยพจากนครลุง และมาอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้า ตั้งนครหลวงอยู่ที่หนองแส ปรากฏว่าวัฒนธรรมได้ขยายกว้างขวาง ซึ่งตั้งเป็นประเทศมีหลักฐานมั่นคง แต่ก็ยังแบ่งเป็นนคร ๆ วัฒนธรรมเริ่มตั้งแต่ระเบียบการรบ เป็นระเบียบแบบแผน เช่น การค้าขาย ความเป็นอยู่ การจัดระเบียบบ้าน ได้วิวัฒนาการขึ้น ทั้งนี้ เป็นเพราะได้ยึดเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

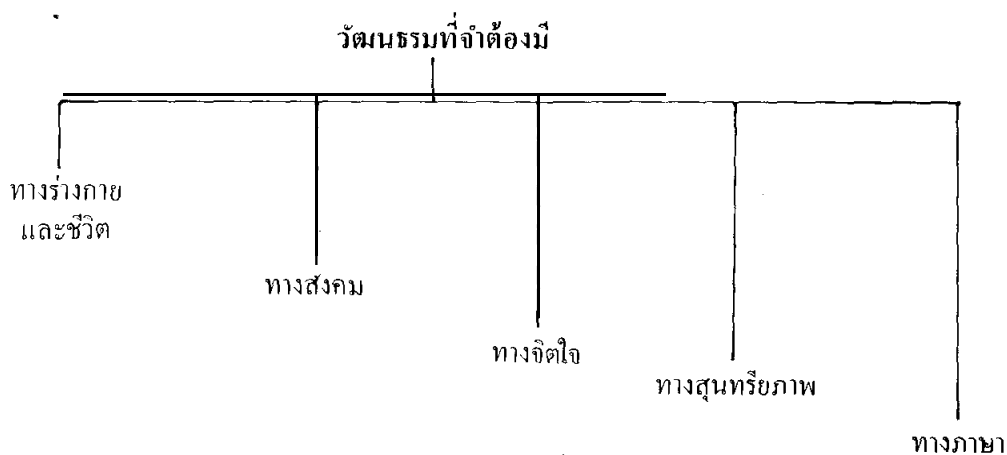
*ศาสตราจารย์ พระยาสุนทรพิพิธ คำบรรยาย วิชาวัฒนธรรม ชั้นปริญญาโท, คณะรัฐศาสตร์, ม.ธ. พ.ศ.2509 ไม่มีการจัดพิมพ์

ในสมัยน่านเจ้าชาติไทยบางส่วนได้อพยพมาอยู่ในแหลมทอง นับตั้งแต่ ค.ศ.16 ตั้งอาณาจักรเชียงแสน ลานนา การอพยพนี้มักัน 3 ทาง คือ ทางตะวันตกพวกหนึ่ง เป็นบริเวณพม่าปัจจุบันเรียกว่า “ไทยใหญ่” อีกพวกหนึ่งมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เข้ามาตั้งอาณาจักรขึ้น คือ ล้านช้าง หรือหลวงพระบาง (ประเทศลาวในปัจจุบัน) อีกพวกอพยพจากทิศเหนือลงมาทิศใต้ตามลำแม่น้ำโขง มาตั้งอาณาจักรที่เชียงแสนเรียกว่า “ไทยน้อย” คือไทยในปัจจุบัน

แม้จะแยกกันอพยพเป็น 3 สาย แต่วัฒนธรรมที่ได้ตั้งเป็นหลักตั้งแต่ยังอยู่ในอาณาจักรหนองแส หรือน่านเจ้าก็ยังได้รับการยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

มาถึงสมัยสุโขทัย พิจารณาได้จากหลักศิลาจารึกต่างๆ จะเห็นความเจริญก้าวหน้าทางศาสนา การปกครอง การค้าขาย ฯลฯ

จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีการสร้างวัฒนธรรมที่ออกมาในรูปกฎหมายในปี 2483

ลักษณะของศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ไม่ได้แสดงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชั้นบรมนิยมเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงลักษณะการปกครองด้วย อันถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีทั้งทางการปกครอง ทางวรรณคดีการคิดประดิษฐ์อักษรไทย (ไตรภูมิพระร่วง) แสดงถึงลักษณะความเป็นเสรีประชาธิปไตย

พิจารณาตามผัง

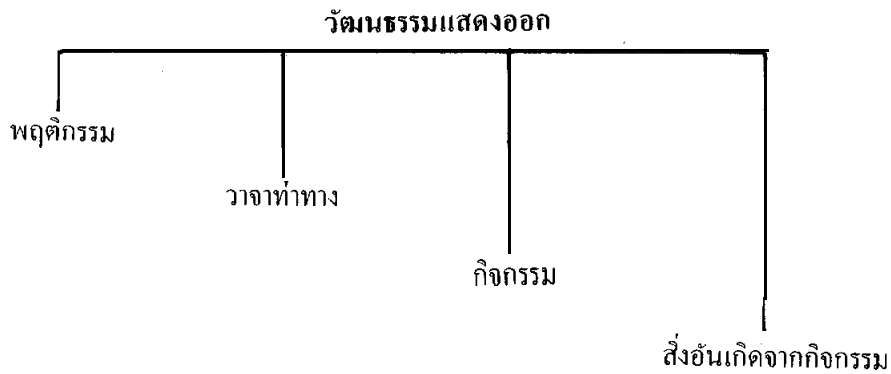
ทางร่างกายและชีวิต เห็นว่ามีความร่มเย็นเป็นสุขมีทุกข์ร้อนเข้าหาพระเจ้าแผ่นดินได้

ทางสังคม มีอิสระ ใกล้ชิดกับพระเจ้าแผ่นดิน

ทางจิตใจ มีความสุขสบาย การบำรุงจิตใจให้มีจิตใจสูงมีการเทศนาสั่งสอนศีลธรรม

ทางสุนทรีย์ภาพ ความงาม ความเจริญ เพลิดเพลินต่างๆ มีการรื่นเริงต่างๆ

ทางภาษา สร้างอักษรไทย มีวรรณคดีต่าง ๆ
 เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงวัฒนธรรมสมัยพ่อขุนรามฯ แล้ว กล่าวได้ว่าเกือบมี
 บริบูรณ์ในทุก ๆ ประการ

พฤติกรรม หมายถึง ความประพฤติ ความเป็นอยู่ตามธรรมเนียมคาวอย่างมีความสุขมาก
 ในสมัยนี้

วาจาทำทาง กล่าวได้ว่า ต้องสุภาพเรียบร้อยดี

กิจกรรม นอกจากการสร้างสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ภาพแล้ว ยังมีการค้าขายการทำด้วยขาม

เปรียบเทียบกับปัจจุบัน

ทางร่างกายและชีวิต

ปัจจุบันทางร่างกายมีความเจริญดีขึ้นเพราะการแพทย์ อาหารดีขึ้น คนมีร่างกาย
 แข็งแรงอาจยืนยาวกว่า แต่ในด้านชีวิตกลับตรงข้าม ค่าของเงินในปัจจุบันมีน้อยกว่า การ
 ครองชีพลำบาก ชีวิตไม่ได้รับความสบายเช่นแต่ก่อน

ทางสังคม

ปัจจุบันสังคมขยายตัวกว้างกว่าแต่ก่อน การเคารพนับถือในครอบครัวมีน้อยลงเกิด
 เป็นรูปสมาคมต่าง ๆ ผิดกับแต่ก่อนที่มีครอบครัวเป็นสังคมเบื้องต้น มีความผูกพันกันอย่าง
 ไกลชิด สังคมในสมัยนั้นก็คือครอบครัว และจัดเป็นพื้นฐาน

ทางจิตใจ

ปัจจุบันทางจิตใจของคนเปลี่ยนไปในทางที่ต่ำลง ทั้งนี้ เพราะจิตใจคนเสื่อมจาก
 ศีลธรรมห่างเหินทางศีลธรรม และยังมีเหตุอื่น ๆ อีก เช่น ทางเศรษฐกิจ บังคับให้ต้องต่อสู้เพื่อ
 การครองชีพ และทางสังคมขยายตัวขึ้น

ทางสุนทรียภาพ (ความงาม ความเจริญ ศิลปกรรมต่าง ๆ การรื่นเริง)

ปัจจุบันเขียนเอาแบบจากต่างประเทศมาเป็นส่วนมาก ไม่ได้แสดงสัญลักษณ์ของชาติไทย อันทำให้เปลี่ยนสมองและความคิดของเราไปด้วย

ทางภาษา

ปัจจุบันภาษาเจริญขึ้นมา มีศัพท์ใหม่เพิ่มเติม อันนี้มีความสำคัญมาก การเพิ่มเติมคำใหม่ต้องให้เหมาะสม เด็กอ่าน-เขียนหนังสือไทยผิดเพี้ยนไปมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากตำราและการสอน

วัฒนธรรมทางพฤตินัย

ชาติไทยแต่เดิมยังขาดเรื่องสำคัญในการจัดบันทึกประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ทราบจากการจัดบันทึกของพวกจีน ฝรั่งเศส ที่ทำเป็นจดหมายเหตุ หรือพงศาวดารไว้ ยิ่งตอนสมัยอยุธยาเสียกรุงถูกทำลายเอกสารต่าง ๆ มากมาย

อาจอธิบายได้ว่า นับแต่สมัยน่านเจ้ามาวัฒนธรรมทางพฤตินัยคงจะมีประกาศทำนองเป็น ก.ม. ไว้ ต่อมาถึงสมัยสุโขทัย มีจารึกของพ่อขุนรามคำแหง แสดงถึงข้อกำหนดในเรื่องวัฒนธรรมหลายประการพอจะอนุมานได้ว่า วัฒนธรรมทางนิตินัยสมัยสุโขทัยเห็นได้จากศิลาจารึกต่าง ๆ มาสมัยอยุธยา ข้อกำหนด ก.ม. ต่าง ๆ แสดงถึงวัฒนธรรมทางนิตินัยหลายประการ เช่น ก.ม. ลักษณะฝั้วเมีย กฎมณเฑียรบาล ต่อมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 มี ก.ม. เกี่ยวกับวัฒนธรรมมาก เช่น ห้ามอาบนํ้าตามแม่น้ำลำคลอง เกี่ยวกับการนับถือ... สมัยปัจจุบันมี ก.ม. วัฒนธรรมฉบับแรกใน พ.ศ. 2483 หลังจากนั้น ก.ม. อีกหลายสมัย แต่ไม่ได้เรียกชื่อ ก.ม. วัฒนธรรม เช่น พ.ร.บ. รักษาความสะอาดเรียบร้อยของบ้านเมือง 2503 อันเป็น ก.ม. วัฒนธรรมส่วนหนึ่ง ตลอดจนประกาศคำขวัญต่าง ๆ เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งนั้น

หลักกฎหมายวัฒนธรรม* ได้ระบุไว้ว่าเรื่องอะไรบ้างที่เป็นวัฒนธรรม เรื่องเหล่านี้เมื่อออกกฎหมายมาบังคับใช้ประชาชนต้องปฏิบัติตามในกรณีต่อไปนี้

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา มารยาท ในที่สาธารณสถาน หรือที่ปรากฏแก่สาธารณชน
2. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติตน และการปฏิบัติต่อบ้านเมือง
3. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประพฤติตน อันเป็นทางนำมาซึ่งเกียรติของชาติ และพระพุทธศาสนา

*พ.ร.บ. วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2483

4. ความมีสมรรถภาพ และมีมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ
5. ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจและศีลธรรมของประชาชน
6. ความเจริญก้าวหน้าในทางวรรณกรรมและศิลปกรรม
7. ความนิยมไทย

ต่อมารัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาหลายสมัย กำหนดวัฒนธรรมเป็นบทใช้บังคับแล้วดังนี้

1. การรักษาจรรยา มารยาท
2. การปฏิบัติต่อบ้านเมือง
3. การรักษาเกียรติของประเทศชาติ
4. การเคารพธงชาติ และเพลงชาติ
5. การไม่ขอสั่งใด ๆ จากคนต่างด้าวอันจะก่อให้เกิดความเสียหาย
6. ความมีสมรรถภาพ และมีมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ
7. การส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในทางวรรณกรรม และศิลปกรรม โดยไม่กระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกียรติของประเทศชาติ หรือพระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย
8. ความนิยมไทยโดยไม่เหยียดหยามชาติไทย หรือคนไทยในประการที่จะก่อให้เกิดเสื่อมเสียเกียรติของชาติ
9. เรื่องการแสดงละคร และดนตรี

วัฒนธรรมทางจิตใจ ของชาติไทยเราในปัจจุบันโดยสรุปยังนับว่ามีจิตใจสูงกว่าชาติอื่น คือยังมีจิตใจกล้าหาญ กล้าวโหด มีเมตตากรุณานิ่งถึงบุญกุศลสูงกว่าชาติอื่น ทั้งนี้ เราได้มาจากพระพุทธศาสนาสอนไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่นให้รู้จักเมตตากรุณา เมื่อมีจิตใจสูงทำให้มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อยตามไปด้วย

ระเบียบประเพณี ของเรากำลังเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งนี้ เกี่ยวกับจิตใจ มีการประดิษฐ์ประกอบเครื่องแต่งกายให้สวยงามเรียบร้อยขึ้น ระเบียบประเพณี งานพิธีการกึ่งอยู่ การจัดบ้านเรือน ได้วิวัฒนาการขึ้น

ศิลปกรรมต่าง ๆ ของเราได้แบบอย่างมาจากต่างประเทศบ้างช่างเขียนโบราณ นับว่าปัจจุบันด้อยลงกว่าสมัยสุโขทัยหรืออยุธยา แต่ดีขึ้นในด้านเอาแบบอย่างต่างประเทศทำให้คุณค่าในการรักษาศิลปกรรมเดิมของเราลดลง

วรรณกรรม แพร่หลายไปในทางร้อยแก้ว ในทางวิจิตรศิลป์ยังไม่ถึงสมัยโบราณ

สรุปแล้ว วัฒนธรรมด้านวัตถุของเราในปัจจุบันเจริญขึ้นมากมาย แต่ในด้านจิตใจเจริญตามไม่ทัน จะต้องมีการบำรุงส่งเสริมในเรื่องทางจิตใจ การศึกษาให้แพร่หลายขึ้น

“สุสุสุ ลมเต ปณณ
ตั้งใจฟัง ย่อมได้ปัญญา”
พุทธพจน์